

ОБ'ЄКТ ТА ПРЕДМЕТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ВІДДІЛІВ

**Кривко Ольга Олегівна - здобувач Інституту права та суспільних відносин
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»**

УДК: 342.95 (477)

У статті, на основі аналізу наукових поглядів вчених, визначено та охарактеризовано об'єкт та предмет адміністративно-правового забезпечення діяльності юридичних відділів.

З'ясовано, що об'єктом адміністративно-правового забезпечення діяльності юридичних відділів є суспільні відносини, які виникають у процесі формування, реалізації та припинення юридичними відділами свого правового статусу.

Констатовано, що поняття «предмет» є вужчим, аніж «об'єкт адміністративно-правового забезпечення діяльності юридичних відділів». Обґрунтовано, що предмет відповідного забезпечення складають такі групи правовідносин: 1) правовідносини пов'язані із утворенням, реорганізацією та ліквідацією відповідних відділів; 2) правовідносини, що пов'язані із безпосередньою організацією роботи юридичних відділів, зокрема: матеріально-технічне, фінансове, кадрове забезпечення, тощо; 3) правовідносини, пов'язані із забезпечення ефективної взаємодії між працівниками в середині відділу, а також між юридичними відділами та іншими структурними підрозділами.

Узагальнено, що об'єкт та предмет адміністративно-правового забезпечення діяльності юридичних відділів є взаємопов'язаними категоріями. Вони співвідносяться між собою як ціле та частка. Якщо говорити більш детально, то предмет вказує на конкретні межі та рамки, в яких адміністративно-правове забезпечення впливає на об'єкт. А відтак можна стверджувати, що в рамках представленої наукової проблематики предмет більш детально окреслює правовідносини, що складають зміст діяльності юридичних відділів та безпосередньо підпадають під регулятивний вплив норм адміністративного права взагалі, та механізму адміністративно-правового забезпечення зокрема.

Ключові слова: об'єкт, предмет, адміністративно-правове забезпечення, юридичні відділи, законодавство, адміністративне право.

The article, based on the analysis of scientific views of scientists, identifies and characterizes the object and subject of administrative and legal support of legal departments.

It was found that the object of administrative and legal support of legal departments are public relations, which arise in the process of formation, implementation and termination of legal status of legal departments.

It is stated that the concept of "subject" is narrower than "the object of administrative and legal support of legal departments." It is substantiated that the subject of the relevant provision consists of the following groups of legal relations: 1) legal relations related to the formation, reorganization and liquidation of the relevant departments; 2) legal relations related to the direct organization of the work of legal departments, in particular: logistical, financial, staffing, etc.; 3) legal relations related to ensuring effective interaction between employees within the department, as well as between legal departments and other structural units.

It is generalized that the object and subject of administrative and legal support of legal departments are interrelated categories. They relate to each other as a whole and a fraction. In more detail, the subject indicates the specific boundaries and framework within which the administrative and legal support affects the object. Thus, it can

be argued that in the framework of the presented scientific issues the subject outlines in more detail the legal relations that make up the content of legal departments and directly fall under the regulatory influence of administrative law in general and the mechanism of administrative support in particular.

Keywords: object, subject, administrative and legal support, legal departments, legislation, administrative law.

Articolul, bazat pe analiza opiniilor științifice ale oamenilor de știință, identifică și caracterizează obiectul și subiectul sprijinului administrativ și juridic al departamentelor juridice.

S-a constatat că obiectul sprijinului administrativ și juridic al departamentelor juridice sunt relațiile publice, care apar în procesul formării, implementării și încetării statutului juridic al departamentelor juridice.

Se afirmă că conceptul de „subiect” este mai restrâns decât „obiectul sprijinului administrativ și juridic al departamentelor juridice”. Se demonstrează că obiectul dispoziției relevante constă din următoarele grupuri de relații juridice: 1) relațiile juridice legate de formarea, reorganizarea și lichidarea departamentelor relevante; 2) relațiile juridice legate de organizarea directă a activității departamentelor juridice, în special: logistică, financiară, personal etc. 3) relațiile juridice legate de asigurarea interacțiunii efective între angajații din departament, precum și între departamentele juridice și alte unități structurale.

Se generalizează că obiectul și subiectul sprijinului administrativ și juridic al departamentelor juridice sunt categorii interrelaționate. Ele se raportează între ele ca un întreg și o fracție. Mai detaliat, subiectul indică limitele și cadrul specific în care suportul administrativ și legal afectează obiectul. Astfel, se poate susține că, în cadrul problemelor științifice prezentate, subiectul prezintă mai detaliat relațiile juridice care alcătuiesc conținutul departamentelor juridice și intră direct sub influența de reglementare a dreptului administrativ în general și a mecanismului de sprijin administrativ în special.

Cuvinte cheie: obiect, subiect, sprijin administrativ și juridic, departamente juridice, legislație, drept administrativ.

Постановка проблеми. Аналіз норм чинного законодавства та практичної діяльності окремих юридичних відділів дає змогу констатувати наявність чималої кількості прогалин та недоліків у цій сфері. В цьому контексті слід відзначити, що ефективне функціонування юридичних відділів є неможливим без якісного адміністративно-правового забезпечення їх діяльності. Під останнім необхідно розуміти сукупність визначених нормами адміністративного права заходів та інструментів, які спрямовані на створення необхідних правових та організаційних умов для реалізації вказаними відділами свого адміністративно-правового статусу. Адміністративно-правовому забезпеченню притаманний ряд специфічних особливостей, серед яких важливе місце займають об'єкт та предмет забезпечення діяльності юридичних відділів, дослідженню яких і буде присвячено дане наукове дослідження.

Стан дослідження. Окремі теоретичні та практичні аспекти адміністративно-правового забезпечення різних сфер суспільного життя у своїх наукових працях розглядали: О.В. Яковенко, Р.С. Алімов, В.Р. Біла, О.В. Левченко, Ю.М. Фролов, Т.В. Мотрук, О.М. Музичук, М.В. Лошицький, С.О. Короєд І.Л. Бачило,

Т.М. Гандилов, А.А. Гришковец, В.П. Тимошук та багато інших. Втім, незважаючи на чималу кількість наукових здобутків, в юридичній літературі відсутні комплексні дослідження, присвячені характеристиці об'єкта та предмета адміністративно-правового забезпечення діяльності юридичних відділів.

Саме тому метою статті є: визначити та охарактеризувати об'єкт та предмет адміністративно-правового забезпечення діяльності юридичних відділів.

Виклад основного матеріалу. Взагалі, об'єкт (лат. *objectum* - предмет) – (1) існуючий поза нами і незалежно від нашої свідомості зовнішній світ, що є предметом пізнання, практичної дії суб'єкта; (2) предмет (явище), на який спрямована яка-небудь діяльність [1, с. 145]. Об'єкт - це науковий простір, у рамках якого проводиться дослідження; частина об'єктивної реальності, що на певному етапі стає предметом практичної і теоретичної діяльності людини. Однак, на думку вчених, завжди слід пам'ятати, що над об'єктом дослідження не здійснюють жодних перетворюючих дій, об'єкт дослідження є лише джерелом інформації для дослідника [2].

Розмірковуючи про сутність поняття «об'єкт» варто навести точку зору В. Комара, який вказує, що визначення поняття об'єкта правовідносин як блага, явища, речі, інтересу або потреби відбувається за формулою: об'єкт правовідносин – це все те, з приводу чого суб'єкти прав вступають у правовідносини. Водночас, визначаючи поняття об'єкта правовідносин, слід виходити з філософського розуміння поняття. Адже «філософія є тією базовою наукою, без вивчення і врахування фундаментальних положень якої неможливою є побудова логічного понятійного апарату будь-якої науки, зокрема й теорії держави та права. Саме філософське розуміння поняття об'єкта як категорії, що протиставляється суб'єкту у вигляді спрямування дії останнього на неї, повинно бути покладене в основу визначення і конкретизоване з урахуванням особливостей сфери застосування, в нашому випадку у юриспруденції. Конкретизація повинна відбуватися через обмеження кола суб'єктів, що здійснюють вплив на об'єкт, правовими відносинами. Як бачимо, поняття об'єкта правовідносин співвідноситься, насамперед, із суб'єктом правовідносин, а не з правовідносинами в цілому» [3, с.210].

З юридичної точки зору, пише Ю.С. Шемшученко, об'єкт права — це матеріальні й нематеріальні блага, з приводу яких виникають правовідносини (гроші, цінні папери та інше майно, а також майнові права; роботи і послуги; інформація; нематеріальні особисті блага (честь і гідність людини, її свобода і недоторканність, тощо); продукти духовної творчості та права інтелектуальної власності; поведінка і дії юридичних і фізичних осіб, тощо), де види й обсяг матеріальних і нематеріальних благ, що становлять об'єкт права, визначаються законодавцем і закріплюються у законах та інших нормативно-правових актах [4, с. 212–213]. На переконання В.К. Бабаєва, «об'єкт» – це частина об'єктивної реальності, з якою взаємодіє суб'єкт. Таке розуміння об'єкта можна застосувати і до сфери права. Слід лише мати на увазі, що якщо у філософському розумінні об'єктом стають речі, що включаються в людську діяльність, освоюються і пізнаються людиною, то поняття об'єкта права значно вужче.

Об'єкт права - це суспільні відносини, які можуть бути предметом правового регулювання і вимагають такого регулювання. Науковець відмічає, що ще існує поняття об'єкта правовідносини. Це щось конкретніше, ніж об'єкт права. Це те, на що спрямована діяльність певних осіб в індивідуалізованому відношенні, це частинка суспільних відносин. Об'єкт права – поняття досить абстрактне. Об'єкт правовідносини – конкретніше, бо він представляє в системі суспільних відносин елемент (одиницю загального), з приводу якого взаємодіють суб'єкти [5, с.424-425].

Отже, об'єкт, у найбільш його загальному розумінні, слід тлумачити, як те, на що спрямована регулююча дія. Розмірковуючи про об'єкт адміністративно-правового забезпечення слід відзначити багатоманітність підходів щодо даного питання. Так, розглядаючи місцеві державні адміністрації як суб'єкт адміністративно-правової діяльності у сфері освіти О.М. Хохленко вказує, що об'єктом адміністративно-правового забезпечення діяльності органів виконавчої влади у сфері освіти виступають відповідні відносини, що складаються у цій сфері. Чи не найважливішими є відносини, що складаються в процесі нормотворчої діяльності згаданих органів [6, с.48]. О.Б. Німко, досліджуючи адміністративно-правового регулювання державного молодіжного житлового кредитування, дійшла до висновку, що об'єктом адміністративно-правового забезпечення у досліджуваній сфері є правовідносини, які виникають з приводу державного молодіжного житлового кредитування. Автор також зазначає, що об'єкт адміністративно-правового регулювання державного молодіжного житлового кредитування формують такі відносини: 1) Матеріально-розподільчі (майнові). До них належать відносини із забезпечення молодих громадян житлом, надання пільг на придбання житла тощо. 2) Процедурні відносини. Це відносини щодо встановлення юридичних фактів, які мають значення при вирішенні питання про право на той чи інший вид державної допомоги. 3) Процесуальні відносини, які виникають у разі поновлення порушеного права громадянина на той чи інший вид державної допомоги [7].

К. Примаков, досліджуючи поняття та ознаки адміністративно-правового регулювання у сфері масової інформації в Україні, дійшов до висновку, що головним об'єктом адміністративно-правового забезпечення у цій сфері є безпосередньо масова інформація. Якщо розглядати масову інформацію як сукупність призначених для необмеженого кола осіб відомостей, які адекватно відображають еволюційні процеси суспільного буття та поширюються засобами масової інформації за допомогою спеціальних технічних систем і пристроїв, то можна припустити, що до об'єкта адміністративно-правового забезпечення у сфері масової інформації в Україні належать і засоби масової інформації. Без дослідження цього об'єкта визначити якісні динамічні властивості процесу адміністративно-правового регулювання у сфері масової інформації в Україні буде проблематично [8].

Вказане вище дає змогу відзначити, що поняття об'єкту змінюється в залежності від сфери, в якій воно застосовується. А відтак, узагальнюючи розглянуті наведені вище наукові позиції слід підсумувати, що об'єктом адміністративно-правового забезпечення діяльності юридичних відділів є суспільні відносини, які виникають у процесі формування, реалізації та припинення юридичними відділами свого правового статусу. Продовжуючи наукове дослідження слід відзначити, що поняття об'єкту адміністративно-правового забезпечення тісно пов'язано із предметом. У загальному розумінні предмет – це: 1) будь-яке конкретне матеріальне явище, що сприймається органами чуття; 2) логічне поняття, що становить зміст думки, пізнання і т. ін.; 3) те, на що спрямована пізнавальна, творча, практична діяльність кого-, чого-небудь; 4) коло знань, що становить окрему дисципліну викладання [9, с.527]. З філософської точки зору «предмет» – це той чи інший бік об'єкта, його властивості, котрі включено у процес практичної діяльності людини і які досліджуються з певною метою у да-них умовах й обставинах [10, с. 286].

Таким чином, предмет – це щось конкретне, яке уточнює зміст об'єкта. Зазначене беззаперечно є актуальним і рамках представленої проблематики. Що ж стосується безпосеред-

ньо представленої у роботі проблематики, та питанню предмета адміністративно-правового забезпечення приділялось не так багато уваги збоку правників. Так, до прикладу, С.В. Діденко вказує, що предмет адміністративно-правового забезпечення обігу та застосування зброї, з одного боку, складають суспільні відносини щодо придбання, зберігання, обліку, перевезення, виробництва, ремонту, реалізації, користування, носіння, колекціонування, передання, експорту, імпорту, ввезення, сертифікації, транзитного перевезення та вивезення з території України зброї та її основних частин (оскільки ці складові є елементами обігу) і застосування вогнепальної, пневматичної, холодної та холощеної зброї, а з іншого боку – відносини з приводу захисту свого життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Водночас межі адміністративно-правового забезпечення обігу та застосування зброї окреслюються напрямками такої діяльності [11, с.68]. Досить цікавою, видається наукова позиція С.А. Гальонкіна, який у своєму дисертаційному дослідженні до предмета адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні включено такі суспільні відносини: утворення, ліквідації та реорганізації апеляційних судів; організації та упорядкування роботи апеляційних судів; призначення та звільнення з посади суддів апеляційних судів, їх підготовки та добору; забезпечення роботи органів судової адміністрації; взаємодії між суддями, судами апеляційної інстанції, іншими службовцями останніх та органами державної влади; попередження та припинення правопорушень, які створюють загрозу легальному стану діяльності апеляційних судів та службовців цієї інстанції; притягнення порушників до дисциплінарної та адміністративної відповідності тощо [12].

Все наведене вище свідчить про те, що предмет, зазвичай складають певні групи правовідносин. Правовідносини, доводить С.С. Алексєєв, що – це виникаючі на основі норм права суспільні зв'язки, учасники яких мають суб'єктивні права та юридичні обов'язки, забезпечені державою. Обґрунтовує він свою позицію тим, що «як тільки ті чи інші особи стають носіями суб'єктивних прав і

юридичних обов'язків, так відразу ж вони попадають у специфічне становище стосовно держави» [13, с.93]. Відомий російський вчений В.В. Лазарєв відмічає, що суспільні відносини завдяки праву стають правовими. Правовідносини, продовжує правник – це різновид соціальних відносин, врегульований юридичними нормами, учасники яких володіють взаємними кореспондуючими правами та обов'язками і реалізують їх з метою задоволення своїх потреб та інтересів у особливому порядку, гарантованому і охоронюваному державою в особі її органів [14, с.225]. Автор відзначає, що вони характеризуються двостороннім характером і являють собою зв'язок уповноваженої та зобов'язаної сторін. Двосторонній характер не вказує на кількість учасників правових відносин. Їх може бути не два, а набагато більше, проте всі учасники правовідносин обов'язково пов'язані один з одним взаємними правами та обов'язками, тобто завжди праву одного відповідає обов'язок іншого суб'єкта правовідносин [14, с.226].

Правові відносини, пише В.М. Кириченко, — це врегульовані нормами права суспільні зв'язки між суб'єктами права, які є носіями суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, що забезпечуються державою [15]. Спираючись на дане визначення науковець виділяє наступні ключові ознаки правовідносин [15]: 1) це особливий різновид суспільних відносин, які виникають між людьми чи об'єднаннями людей з приводу соціального блага або забезпечення яких-небудь інтересів; 2) є результатом свідомої вольової діяльності людини, тобто перш ніж скластися, правовідносини проходять через свідомість і волю людей, в якій складається модель майбутніх стосунків, при цьому враховуються власні і загальнолюдські цінності та суспільні пріоритети; 3) вони виникають, змінюються чи припиняються відповідно до норм права, які впливають на поведінку людей і через неї реалізуються. Тобто у нормах права вже закладені правовідносини, але в абстрактній формі. Єдиний виняток з цього правила — виникнення правовідносин у випадку вирішення юридичної справи на основі аналогії права; 4) учасниками правовідносин є конкретні суб'єкти права, які пов'язані між

собою суб'єктивними правами та юридичними обов'язками, які закріплені у правових нормах. Тобто у правовідносинах завжди є дві сторони — одна сторона має точно визначені суб'єктивні права (уповноважена сторона), а на іншу — покладені відповідні юридичні обов'язки (зобов'язана сторона). Не може бути правовідносин, заснованих лише на правах або лише на обов'язках. Правам однієї сторони відповідають обов'язки іншої. Наприклад, одна сторона (кредитор) має право на одержання боргу, а інша сторона (боржник) має обов'язок повернути борг. У більшості правовідносин кожна сторона одночасно має права і несе обов'язки; 5) реалізація всіх правовідносин, які мають місце в суспільстві, забезпечується можливістю застосування державного примусу. У більшості випадків реалізація суб'єктивного права або юридичного обов'язку здійснюється свідомо і добровільно з боку їх учасників, без застосування заходів державного примусу. У разі необхідності зацікавлена сторона може звернутися до органу, який наділений державно-владними повноваженнями, за відновленням порушеного суб'єктивного права або виконання юридичного обов'язку [15].

Таким чином, проведений у представленому науковому дослідженні аналіз дає змогу констатувати той факт, що поняття «предмет» є вужчим, аніж «об'єкт адміністративно-правового забезпечення діяльності юридичних відділів. А відтак, на нашу думку, предмет відповідного забезпечення складають такі групи правовідносин:

1) правовідносини пов'язані із утворенням, реорганізацією та ліквідацією відповідних відділів;

2) правовідносини, що пов'язані із безпосередньою організацією роботи юридичних відділів, зокрема: матеріально-технічне, фінансове, кадрове забезпечення, тощо;

3) правовідносини, пов'язані із забезпечення ефективної взаємодії: по-перше, між працівниками в середині відділу, а також між юридичними відділами та іншими структурними підрозділами.

Висновок. Завершуючи представлене наукове дослідження слід констатувати, що об'єкт та предмет адміністративно-правово-

го забезпечення діяльності юридичних відділів є взаємопов'язаними категоріями. Вони співвідносяться між собою як ціле та частка. Якщо говорити більш детально, то предмет вказує на конкретні межі та рамки, в яких адміністративно-правове забезпечення впливає на об'єкт. А відтак можна стверджувати, що в рамках представленої наукової проблематики предмет більш детально окреслює правовідносини, що складають зміст діяльності юридичних відділів та безпосередньо підпадають під регулятивний вплив норм адміністративного права взагалі, та механізму адміністративно-правового забезпечення зокрема.

Література

1. Романчиков В.І. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 254 с.
2. Як визначати об'єкт дослідження? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ukped.eom/skarbnichka/l154-.html>
3. Комар Р. В. Объект правоотношений надзора и контроля за соблюдением законодательства о работе Украины / Р. В. Комар // Актуальные проблемы права: теория и практика : Сборник научных трудов. № 17. Луганск, 2010. С. 202–212
4. Юридична енциклопедія: В 6 томах / Редколегія: Ю.С.Шемшученко (голова редколегії) та ін. Т. 4. К., 2002. С. 212–213.
5. Теория государства и права: Учебник / Под ред. В.К. Бабаева. М.:Юристъ, 2003. 592 с.
6. Хохленко О.М. Адміністративно-правове забезпечення діяльності місцевих державних адміністрацій у сфері освіти [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Хохленко Ольга Миколаївна ; Київ. держ. акад. вод. трансп. К., 2010. 199 арк.
7. Німко О. Б. Адміністративно-правове регулювання державного молодіжного житлового кредитування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / О. Б. Німко. К., 2008. 19 с.
8. Примаков К. Поняття та ознаки адміністративно-правового регулювання у сфері масової інформації в Україні / К. Примаков // Підприємництво, господарство і право. 2016. № 11. С. 145–150
9. Словник української мови. [В 11 т.]. Т. 7 : Поїхати-Приробляти. К.: Наук. думка, 1976. 724 с.
10. Философский словарь / Под ред. М.М. Розенталя, П.Ф. Юдина. М., Политиздат, 1968. 432 с.
11. Діденко С.В. Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07 / Діденко С.В. Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». Київ, 2016. 443 с.
12. Гальонкін С. А. Адміністративно-правове забезпечення апеляційного провадження в Україні [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Гальонкін Сергій Анатолійович ; Сум. держ. ун-т. Суми, 2018. 224 с.
13. Алексеев С.С. Общая теория права: В 2-х т. Т. II М.: Юридическая литература, 1982. с.93–192.
14. Общая теория права и государства / Под ред. В.В. Лазарева. М: Юрид. лит., 2001. 520 с.
15. Кириченко В.М. Теорія держави і права: модульний курс: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 264 с.